

Norsk barnevern under lupen Trender i politiske debatter og administrative systemer

**Elisabeth Backe-Hansen, NOVA/OsloMet
Foredrag 23.3.2021**

Barnevernet -

I **HAVE** *IT*

Innholdet i presentasjonen

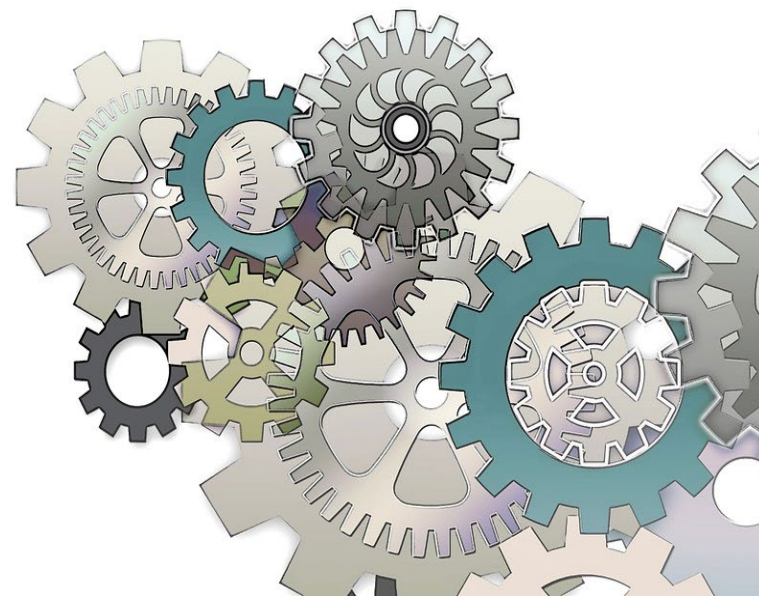
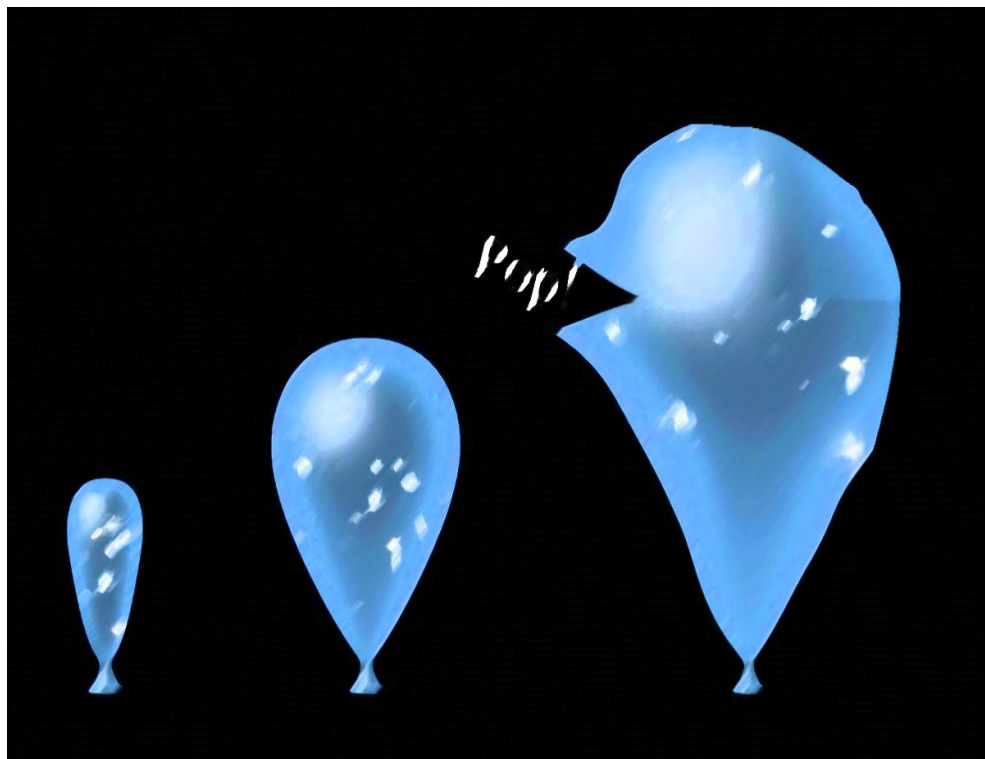
- Et ekspanderende barnevern?
- Standardisering og kunnskapsbruk
- Barn og unges medvirkning
- Dommene mot Norge i EMD
- Norsk barnevern i krise?

Et ekspanderende barnevern?

Grenser for barnevernets ekspansjon?

Et mer integrert barnevern?

-
- Både en andelsmessig og ikke minst tallmessig **ekspansjon** fra 2003 til 2011-2012, deretter tegn til en utflating de siste årene og kanskje en svakt nedadgående tendens nå. Antallet barn med tiltak 31.12.2019 var nesten 38 000, og utgjorde 26,6 0-22 åringer per 1 000 (bare så vidt 20 per 1000 i 2003).
 - **Lite refleksjon over hva som er en rimelig andel barn og unge som trenger barnevernstiltak, og hvorfor (målgruppa), eller hvem som tjener på ekspansjonen**
 - Barnevernet skal primært gi hjelp til barn og foreldre i hjemmet, og plassering utenfor hjemmet skal helst unngås. Det skjer også i praksis; nærmere 80 % var hjelpetiltak både i 2003 og 2019
 - **Spørsmålet er hva slags hjelp som tilbys, og i hvor stor grad og til hvem samme eller bedre hjelp kan gis av andre instanser eller av barnevernet i samarbeid med andre**

-
- Stor vekt har vært lagt på at terskelen for å melde til barnevernet skal være lav. Konsekvensen av dette har vært en **enorm økning i meldinger** til barnevernet, som gjaldt 40 av 1000 barn (0-17) i 2019. Antallsmessig var det snakk om nesten 58 000.
 - De fleste meldingene blir undersøkt nærmere, men **langt færre** undersøkelser ender med vedtak om tiltak. Av avsluttede undersøkelser i 2019 gjaldt dette 38 %.
 - **Lite refleksjon over hva slags portvaktfunksjon barnevernet skal ha, når en melding til barnevernet mer er å forskyve eget ansvar, og i hvor stor grad systemet overbelastes av meldinger og undersøkelser til fortrenghet for andre oppgaver**
 - **Lite refleksjon over hva den store økningen i meldinger om vold bør innebære for barnevernet og andre hjelpetjenester. Andelen var 56 % av totalen i 2019. Dog iverksettes langt færre tiltak med vold som begrunnelse.**

Standardisering og kunnskapsbruk

-
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har ansvaret for å utvikle faglige anbefalinger på hele barnevernsområdet. **Målet er enhetlig praksis i hele landet** (Oslo er et eget system og ikke forpliktet på samme måte). Det innebærer retningslinjer der fosterhjem og institusjoner **skal** få opplæring, benytte bestemte metoder osv.
 - **Evidensinformert kunnskap står sterkt**, hvilket innebærer tilpasning av svært mye kunnskap som er hentet fra USA og gjenfinnes i tiltak som MST, PMTO, TFCO osv. særlig i fosterhjem og institusjoner, men også på gang ift hjelpetiltak
 - **Lite refleksjon over hvordan man kan eller bør ivareta individuelle hensyn innenfor dette systemet? Og hva med dem de «vedtatte» metodene ikke passer for? Og hva med de som vegrer seg mot å motta bestemte former for tiltak?**

-
- Det generelle grunnlaget er seks (ideelle) kvalitetskriterier: Tiltak skal være **virkningsfulle**, de skal være **trygge og sikre** (og ikke skade), de skal **involvere brukerne og gi dem innflytelse**, de skal være **samordnet og preget av kontinuitet**, de skal **utnytte ressursene på en god måte** og de skal være **tilgjengelige og rettferdig fordelt**.
 - **Lite refleksjon over forholdet mellom disse kriteriene, hvordan de skal prioriteres og hva som skjer hvis oppfyllelsen av dem skaper konflikt mellom hensynet til ulike tjenestemottakere eller mellom hensynet til de ulike kriteriene**

Barn og unges medvirkning

- **Diskusjonen om barn og unges medvirkning har blitt politisert**
 - Dette har vært en fanesak i flere tiår, som i Norge har fått særlig momentum i forbindelse med framveksten av interessegrupper på 2000-tallet.
 - Det er vanskelig å argumentere for at barn og unge også trenger beskyttelse, fordi dette tolkes som at man er «mot» medvirkning
 - Og hva foretrekker nå barn og unge å medvirke om, egentlig?
- **Tenkningen om rettigheter er individualisert**
 - Barn er individuelle rettighetshavere
 - Medvirkning ses i langt mindre grad som kontekstuel og relasjonelt
- **Lite diskusjon om forholdet mellom rettigheter og ansvar**
 - Hvilke krav kan og bør stilles, i hvilke kontekster?
- **Lite diskusjon om forholdet mellom individ og kollektiv**
 - Hva når det å oppfylle en persons ønsker går på bekostning av andre?
- **Medvirkning som rettighet og som en integrert del av dagliglivet**
 - For eksempel når barn fosterhjems plasseres

Dommene mot Norge i EMD

Barnevernsaker i EMD i 2019
(Kilde: Dagbladet, en kjent norsk
tabloid)

Finland 2

Sverige 2

Danmark 5

Island 5

Norge 32

- 9. verst av 47 land i Strasbourg

➤ **Mange responser på at Norge er dømt i flere av disse sakene**

- De sakene gjelder og deres støttespillere jubler og sier at dette viser hvor dårlig det norske barnevernet er
- EMD beskyldes av mange i barnevernet for å ikke ha et barneperspektiv, men et foreldreperspektiv
- Det offisielle Norge forsvarer sine vedtak med å vise til vårt fokus på barns rettigheter
- Dommene vekker samtidig bekymring i forvaltningen, dette er jo ganske flaut for oss som alltid skal være «best i klassen»
- Dommene vekker også en del bekymring blant fagfolk

➤ **Særlig etisk bekymringsfullt og drivende for en ny trend**

- I flere av dommene kritiseres Norge for å ha vedtatt for sjeldne samvær mellom barn og foreldre, og for å ha begrenset samvær alt for tidlig uten å begrunne det godt nok mht. forholdet til varigheten av plasseringen
- «Vanlig» samvær i en del av disse sakene har etter hvert blitt 3-4 kortvarige samvær per år (befestet av en Høyesterettsdok i 2012), mens det for 15-20 år siden var mer vanlig å vedta 4-6 samvær per år av kortere eller lengre varighet
- Vi holder på å undersøke om det har skjedd endringer på denne bakgrunnen, og det kan se slik ut

Er norsk barnevern i krise?

Et flertall av den norske befolkningen har tillit til barnevernet (Sentio).

Oppsummert er det nokså stor enighet i befolkningen om at barnevernet får ufortjent mye kritikk.

Når noen sier «barnevernet er familien min» eller «Jeg hadde ikke vært den jeg er uten saksbehandleren min»

➤ **En legitimitetskrise?**

- Barnevernet eksisterer i et vedvarende konfliktfylt, politisert, etisk og emosjonelt belastende felt for sterkt preget av pendelsvingninger. Dette er ingen krise, men en varig situasjon

➤ **En identitetskrise?**

- Beskyttelse av barn og unge versus hjelp til familien (hjelp og kontroll) – hvor skal balansen være? Gjelder også det formelle beslutningsapparatet

➤ **En kompetansekrise?**

- Etatens håndtering av saker med mistanke om vold versus politisk bestemt nulltoleranse for vold
- For dårlig treffsikkerhet om vanskelige beslutninger?

➤ **En styringskrise?**

- **Hvor mye** standardisering er nødvendig, med hva slags kunnskapsgrunnlag og hva slags legitimitet? Hva når kunnskapsgrunnlaget skifter, som det også gjør?
- I hvor stor grad blir det å følge regler og retningslinjer det viktigste å dokumentere, til forskjell fra innholdet i det som gjøres for å hjelpe barna og den virkningen det har?

➤ **En økonomisk krise?**

- Det trengs **alltid** mer folk og mer penger
- Utfordringer ved å finansiere tiltak på tvers av sektorer

➤ **Jeg tenker at krisen i barnevernet handler om menneskesyn og synet innen etaten på hva som er legitimt å gjøre i kraft av at man er barnevern – innenfor rammen av at det gjøres veldig mye godt arbeid. Men kanskje man skal dempe ambisjonsnivået der det svikter, og tenke annerledes om bemanning, samarbeid og organisering?**

Veien videre - ??

